

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2015. március 19.*

Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei	4
A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet	7
A felek kérelmei	7
A fellebbezésről	8
A védelemhez való jognak az eljárási hibák miatti megsértésére alapított, első jogalapról	8
Az első jogalap arra vonatkozó első részéről, hogy a Bizottság számára megengedték, hogy a közigazgatási eljárás iratai között található bizonyítékokra első ízben a Törvényszék előtt hivatkozzon.	
– A Dole társaságok érvelése	8
– A Bíróság álláspontja	8
Az első jogalapról a Dole társaságok által a Törvényszék előtti tárgyaláson benyújtott bizonyíték elfogadhatóságára vonatkozó, második részéről	
– A Dole társaságok érvelése	9
– A Bíróság álláspontja	9
Az első jogalapról a válasz C.7 mellékletének mint elfogadhatatlannak a Törvényszék részéről történő elutasítására vonatkozó, harmadik részéről	
– A Dole társaságok érvelése	10
– A Bíróság álláspontja	10
Az első jogalapról a fegyveregyenlőség elvének megsértésére vonatkozó, negyedik részéről	11
Az első jogalapról a tényállás Törvényszék általi megállapítására vonatkozó, ötödik részéről	11

* Az eljárás nyelve: angol.

– A Dole társaságok érvelése.....	11
– A Bíróság álláspontja	11
A jogsértés gazdasági hátterére vonatkozó tények elferdítésére alapított, második jogalapról	12
A Dole társaságok érvelése	12
A Bíróság álláspontja	12
A bizonyítékok elégtelen értékelésére alapított, harmadik jogalapról	13
A harmadik jogalapnak a piaci részesedések Bizottság általi kiszámításának igazolását lehetővé tévő elegendő indokolás hiányára vonatkozó, első részéről	13
– A Dole társaságok érvelése.....	13
– A Bíróság álláspontja	14
A harmadik jogalapnak az árképzést megelőző megbeszélések versenykorlátozónak minősülő elemei és az árképzés versenykorlátozónak minősülő tényezői pontos meghatározásának hiányára vonatkozó, második és harmadik részéről	14
– A Dole társaságok érvelése.....	14
– A Bíróság álláspontja	15
A harmadik jogalapnak az árképzést megelőző megbeszéléseken részt vevő alkalmazottak felelősségére vonatkozó, negyedik részéről	16
A harmadik jogalapnak az árképzést megelőző megbeszélések cél általi versenykorlátozásnak való minősítésére vonatkozó, ötödik részéről	17
– A Dole társaságok érvelése.....	17
– A Bíróság álláspontja	17
A bírság hibás kiszámítására alapított, negyedik jogalapról	20
A negyedik jogalapnak az állítólagos jogsértésben részt nem vevő társaságoknak történő eladások figyelembevételére vonatkozó, első részéről	20
– A Dole társaságok érvelése.....	20
– A Bíróság álláspontja	21
A negyedik jogalapnak a bizonyos eladások kétszeres figyelembevételére vonatkozó, második részéről .	22
– A Dole társaságok érvelése.....	22
– A Bíróság álláspontja	23
A költségekről	23

„Fellebbezés — Verseny — Kartellek — Európai banánpiac — A referenciaárak rögzítése során történő egyeztetés — Indokolási kötelezettség — Késedelmes indokolás — A bizonyítékok késedelmes felajánlása — Védelemhez való jog — A fegyveregyenlőség elve — A tényállás megállapítására vonatkozó elvek — A tények elferdítése — A bizonyítékok értékelése — A piac szerkezete — A Bizottságnak az információcsere cél általi versenykorlátozásnak minősülő elemeinek meghatározására vonatkozó kötelezettsége — Bizonyítási teher — A bírság kiszámítása — A jogsértésben részt nem vett leányvállalatok értékesítéseinek figyelembevétele — Ugyanazon banán értékesítésének kétszeres figyelembevétele”

A C-286/13. P. sz. ügyben,

a **Dole Food Company Inc.** (székhelye: Westlake Village [Amerikai Egyesült Államok]),

a **Dole Fresh Fruit Europe**, korábban: Dole Germany OHG (székhelye: Hamburg [Németország]),

(képviseli őket: J.-F. Bellis ügyvéd)

fellebbezőknek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2013. május 24-én benyújtott fellebbezése tárgyában,

a másik fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselik: M. Kellerbauer és P. Van Nuffel, meghatalmazotti minőségben)

alperes az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta tanácselnök, K. Lenaerts, a Bíróság elnökhelyettese, a második tanács tagjaként eljáró bíró, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (előadó) és J. L. da Cruz Vilaça bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: V. Turrès tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2014. október 8-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2014. december 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 A fellebbezésükben a Dole Food Company Inc. (a továbbiakban: Dole Food) és a Dole Fresh Fruit Europe, korábban Dole Germany OHG (a továbbiakban: DFFE) (a továbbiakban együtt: Dole társaságok) az Európai Unió Törvényszéke Dole Food és Dole Germany kontra Bizottság ítéletének (T-588/08, EU:T:2013:130, a továbbiakban: megtámadott ítélet) részben vagy egészben történő hatályon kívül helyezését kéri, amelyben a Törvényszék elutasította az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39 188 – „banán”-ügy) 2008. október 15-én hozott C(2008) 5955

végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: vitatott határozat) megsemmisítése iránti keresetüket. Továbbá e határozat őket érintő részében való megsemmisítését kéri, valamint az e határozatban velük szemben kiszabott bírság törlését vagy csökkentését.

A jogvita előzményei

- 2 A jelen eljárás szempontjából a jogvitának a megtámadott ítélet 1–32. pontjában kifejtett előzményei a következőképpen foglalhatók össze.
- 3 A Dole Food amerikai társaság, amely friss gyümölcsöt és zöldséget termeszt, valamint előre csomagolt és mélyfagyasztott gyümölcsöt állít elő. A DFFE e társaság egyik leányvállalata.
- 4 2005. április 8-án a Chiquita Brands International Inc. (a továbbiakban: Chiquita) mentesség iránti kérelmet terjesztett elő a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: engedékenységi közlemény) alapján.
- 5 2005. május 3-án az Európai Bizottság feltételes mentességet biztosított számára az engedékenységi közlemény 8. pontjának a) alpontja értelmében.
- 6 2007. július 20-án a Bizottság több vállalkozáshoz kifogásközlést intézett, amelyeknél helyszíni vizsgálatot folytatott, köztük a Chiquitához, a Dole, a Fresh Del Monte Produce Inc. (a továbbiakban: Del Monte) és az Internationale Fruchthimport Gesellschaft Weichert & Co. KG (a továbbiakban: Weichert) társaságokhoz.
- 7 2008. október 15-én a Bizottság elfogadta a vitatott határozatot, amelyben megállapította, hogy a vitatott határozat címzettjeként szereplő vállalkozások az Ausztriában, Belgiumban, Dániában, Finnországban, Németországban, Luxemburgban, Hollandiában és Svédországban forgalmazott banán referenciaárának egyeztetésében megnyilvánuló összehangolt magatartásban vettek részt 2000. január 1-je és 2002. december 31. között (a vitatott határozat (1)–(3) preambulumbekzdése).
- 8 A tényállás megvalósulásának idején az észak-európai kikötőkbe érkező banánszállítmányokat és az e régióban forgalmazott mennyiségeket a termelők, importőrök és kereskedők által hetente hozott, termeléssel, szállítással és forgalmazással kapcsolatos döntések határozták meg (a vitatott határozat (36), (131), (135) és (137) preambulumbekzdése).
- 9 A banántermesztésben a banánmárkák három szintjét különböztették meg: a Chiquita márkájú, első osztályú banánt, a Dole és Del Monte márkájú, másodosztályú banánt, és a harmadosztályú banánt, mely több más banánmárkát is magában foglalt. E márkák szerinti felosztás tükröződött a banán árazásában (a vitatott határozat (32) preambulumbekzdése).
- 10 Az érintett időszak folyamán az észak-európai banánágazat heti ciklusokban szerveződött. A banán latin-amerikai kikötőkből Európába történő szállítása hajóval hozzávetőleg két hetet vett igénybe. A banán általában hetente érkezett az észak-európai kikötőkbe, mely érkezésre egy szabályszerű szállítási menetrenddel összhangban került sor (a vitatott határozat (33) preambulumbekzdése).
- 11 A banánt zölden adták fel, és zölden érkezett a kikötőkbe. Ez követően a banánt vagy közvetlenül a vevőhöz szállították (zöld banán), vagy érlelték, majd hozzávetőleg egy héttel később szállították a vevőhöz (sárga banán). Az érlelést végezhetette az importőr maga vagy más az importőr nevében, vagy megszervezhette a vevő is. Az importőrök ügyfelei általában érleléssel foglalkozó társaságok vagy kiskereskedelmi láncok voltak (a vitatott határozat (34) preambulumbekzdése).

- 12 A Chiquita, a Dole Food és a Weichert minden héten, jelen esetben csütörtök reggelente meghatározta a márkájára vonatkozó referenciaárát, és erről tájékoztatta ügyfeleit. A „referenciaár” kifejezés rendszerint a zöld banánra vonatkozó referenciaárnak felelt meg, a sárga banánra vonatkozó referenciaár általában a zöld banánra vonatkozó ajánlat érlelési díjjal növelt összegének felelt meg (a vitatott határozat (104) és (106) preambulumbekzdése).
- 13 A kiskereskedők és a forgalmazók által a banánért fizetett árak („tényleges árak”) vagy a hetente – a jelen esetben csütörtök délutánonként vagy később – folytatott tárgyalások, vagy olyan szállítási szerződések végrehajtásának eredményei voltak, melyek előre meghatározott árazási formulái rögzített árat tartalmaztak, vagy az árat az eladó vagy annak versenytársa referenciaárához, vagy egy más referenciaárhoz kötötték, mint például az „Aldi-árhoz”. Az Aldi kiskereskedelmi lánc minden csütörtökön 11 óra és 11 óra 30 perc között ajánlatokat kapott a szállítótól, és ezt követően ellenjavaslatot tett; a szállítóknak fizetett „Aldi-ár” meghatározására általában 14 óra körül került sor. 2002 második félévétől az „Aldi-árat” egyre többet használták a banán ára megállapításának mutatójaként számos más – többek között a márkával ellátott banánokra vonatkozó – tranzakció tekintetében (a vitatott határozat (34) és (104) preambulumbekzdése).
- 14 A Bizottság szerint a vitatott határozat címzettjei olyan, árképzést megelőző kétoldalú megbeszéléseket folytattak, amelyek során megvitatták a banán árát meghatározó tényezőket, vagyis a következő hétre vonatkozó referenciaárak megállapítása szempontjából releváns tényezőket, valamint megvitatták, illetve nyilvánosságra hozták az ártendenciákat, és útmutatást adtak a következő hétre vonatkozó referenciaárak tekintetében. Ezekre a megbeszélésekre rendszerint szerdánként került sor, azelőtt hogy az érintett vállalkozások megállapították volna referenciaáraikat, és mind a jövőbeni referenciaárakra vonatkoztak (a vitatott határozat (51) és azt követő preambulumbekzdései).
- 15 A Dole Food kétoldalú megbeszéléseket folytatott mind a Chiquitával, mind a Weicherttel. A Chiquita tudott a Dole Food és a Weichert közötti, árképzést megelőző megbeszélésekről, vagy legalábbis előre láthatta, hogy ilyen megbeszélésekre sor kerül (a vitatott határozat (57) preambulumbekzdése).
- 16 Ezek az árképzést megelőző kétoldalú megbeszélések a vállalkozásoknak az általuk csütörtök délelőtt meghatározandó referenciaárra vonatkozó magatartásával kapcsolatos bizonytalanságok csökkentésére irányultak (a vitatott határozat (54) preambulumbekzdése).
- 17 A referenciaár csütörtök reggeli megállapítását követően az érintett vállalkozások kétoldalú megbeszélések során osztották meg egymással referenciaáraikat. Ez az utólagos megbeszélés lehetővé tette számukra az egyedi árképzési döntéseknek a korábbi, árképzést megelőző megbeszélésekre tekintettel történő ellenőrzését, és együttműködésük megerősítését (a vitatott határozat (198)–(208), (227), (247), (273) és azt követő preambulumbekzdései).
- 18 A Bizottság szerint a referenciaár legalábbis jelzésként, tendenciaként és/vagy mutatóként szolgált a piac számára a banánárak tervezett alakulását illetően, és fontos volt a banánkereskedelem és az elért árak szemszögéből. Egyébként bizonyos tranzakciók esetében a referenciaáron alapuló formula alkalmazásával az árak közvetlenül e referenciaáron alapultak (a vitatott határozat (115) preambulumbekzdése).
- 19 A Bizottság úgy vélte, hogy az érintett vállalkozásoknak szükségszerűen figyelembe kellett venniük a versenytársaktól kapott információkat a saját piaci magatartásuk meghatározásakor, amint azt a Chiquita és a Dole Food kifejezetten el is ismerte (a vitatott határozat (228) és (229) preambulumbekzdése).

- 20 A Bizottság úgy találta, hogy a Dole Food és a Chiquita közötti, valamint a Dole Food és a Weichert közötti árképzést megelőző megbeszélések befolyásolhatták a gazdasági szereplők által alkalmazott árakat, és az árörögzítéshez kapcsolódtak, továbbá olyan összehangolt magatartásnak adtak helyt, amelynek célja a versenynek az EK 81. cikk értelmében vett korlátozása volt (a vitatott határozat (54) és (271) preambulumbekzdése).
- 21 Szerinte a vitatott határozatban leírt valamennyi összejátszásra irányuló megállapodás egységes és folyamatos jogsértésnek minősül, melynek célja az Európai Közösségen belüli verseny korlátozása az EK 81. cikk értelmében. A Bizottság a Chiquitát és a Dole Foodot felelősnek találta az egységes és folyamatos jogsértés teljes egészében, míg a Weichertet a jogsértésnek csak a Dole Fooddal való összejátszásra irányuló megállapodásokat érintő részében találta felelősnek (a vitatott határozat (258) preambulumbekzdése).
- 22 Tekintettel azon tényre, hogy az észak-európai banánpiacot a tagállamok közötti jelentős mértékű kereskedelem jellemezte, valamint arra, hogy az összejátszásra irányuló magatartások a Közösség jelentős területét érintették, a Bizottság megállapította, hogy az említett megállapodások érzékelhető hatást gyakoroltak a tagállamok közötti kereskedelemre (a vitatott határozat (333) és azt követő preambulumbekzdései).
- 23 A bírságok összegének kiszámítását illetően a Bizottság az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatást (HL 2006. C 210., 2. o., a továbbiakban: iránymutatás) és az engedékenységi közleményt alkalmazta.
- 24 Meghatározta a kiszabandó bírság alapösszegét, amely a jogsértés súlyának függvényében a vállalkozás érintett eladásai értékének 0 és 30%-a közötti, a vállalkozás jogsértésben való részvétele éveinek számával megszorozott összegnek, és az eladások értéke 15 és 25%-a közötti kiegészítő összegnek felel meg a vállalkozások jogellenes magatartástól való elrettentése céljából (a vitatott határozat (448) preambulumbekzdése).
- 25 A kiszabandó bírság alapösszegét 60%-kal csökkentette a Bizottság a vitatott határozat valamennyi címzettje esetében, tekintettel a banánágazat különleges szabályozási rendszerére, és azon tényre, hogy az összehangolás a referenciaárra irányult (a vitatott határozat (467) preambulumbekzdése). A Weichert, aki nem tudott a Dole Food és a Chiquita közötti árképzést megelőző megbeszélésekről, további 10% csökkentésben részesült (a vitatott határozat (476) preambulumbekzdése).
- 26 A Chiquita bírság alóli mentességet kapott az engedékenységi közlemény értelmében (a vitatott határozat (483)–(488) preambulumbekzdése). További kiigazításokra nem került sor sem a Dole Food, sem a Del Monte, sem pedig a Weichert vonatkozásában.
- 27 A vitatott határozat többek között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„1. cikk

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk rendelkezéseit azáltal, hogy a banán referenciaárának összehangolását eredményező összehangolt magatartásban vettek részt:

– a [Chiquita] 2000. január 1-jétől 2002. december 1-jéig;

[...]

– a [Dole Food] 2000. január 1-jétől 2002. december 31-ig;

– a [DFFE] 2000. január 1-jétől 2002. december 31-ig;

- a [Weichert] 2000. január 1-jétől 2002. december 31-ig;
- a [Del Monte] 2000. január 1-jétől 2002. december 31-ig.

A jogsértés a következő tagállamokat érintette: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Németország, Luxemburg, Hollandia és Svédország.

2. cikk

Az 1. cikkben hivatkozott jogsértésért kiszabott bírságok a következők:

- a [Chiquita], a Chiquita International Ltd, a Chiquita International Services Group NV és a Chiquita Banana Company BV vonatkozásában a bírság egyetemlegesen 0 euró;
 - a [Dole Food] és a [DFFE] vonatkozásában a bírság egyetemlegesen 45 600 000 euró;
 - a [Weichert] és a [Del Monte] vonatkozásában a bírság egyetemlegesen 14 700 000 euró;
- [...]”

A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

- 28 A Törvényszék Hivatalához 2008. december 24-án benyújtott keresetlevelükben a Dole társaságok a vitatott határozat megsemmisítése és a velük szemben az említett határozatban kiszabott bírság törlése vagy csökkentése iránti keresetet nyújtottak be.
- 29 A 2012. január 25-i tárgyaláson a Dole társaságok a Bizottság irataira támaszkodva írásbeli nyilatkozatot tettek, és annak az eljárási iratokhoz való csatolását kérték, ami ellen a Bizottság kifogást emelt.
- 30 A megtámadott ítélettel a Törvényszék a keresetet elutasította. Konkrétan a megtámadott ítélet 40–48. pontjában arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Dole társaságok által a tárgyaláson benyújtott dokumentum elfogadhatatlan.

A felek kérelmei

- 31 A Dole társaságok azt kérik, hogy a Bíróság:
- helyezze egészben vagy részben hatályon kívül a megtámadott ítéletet;
 - semmisítse meg egészben vagy részben a vitatott határozatot az őket érintő részében;
 - törölje vagy csökkentse a vitatott határozatban velük szemben kiszabott bírságot;
 - másodlagosan, utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé, és
 - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 32 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:
- utasítsa el a fellebbezést;
 - másodlagosan, utasítsa el a vitatott határozat megsemmisítése iránti keresetet, és

- kötelezze a Dole társaságokat a fellebbezés költségeinek és másodlagosan az e keresettel kapcsolatban felmerült költségeknek a viselésére.

A fellebbezésről

A védelemhez való jognak az eljárási hibák miatti megsértésére alapított, első jogalapról

Az első jogalap arra vonatkozó első részéről, hogy a Bizottság számára megengedték, hogy a közigazgatási eljárás iratai között található bizonyítékokra első ízben a Törvényszék előtt hivatkozzon

- A Dole társaságok érvelése

33 Az első jogalapjuk első részében a Dole társaságok azt állítják, hogy a Törvényszék, ahelyett hogy megállapította volna az indokolási kötelezettségnek a vitatott határozatban való megsértését, engedélyezte a Bizottság számára, hogy első alkalommal a bírósági eljárásban hivatkozzon a vállalkozások terhére rótt magatartás gazdasági háttérének egyik kulcsfontosságú elemére. E tekintetben első fokon azzal érveltek, hogy a Bizottság nem indokolta meg azt a feltételezését, amely szerint az árképzést megelőző megbeszélések az árak összehangolására irányultak, mivel a Chiquita és a DFFE referenciaárai olyan banánokra vonatkoztak, amelyeket az adott héten nem úgy értékesítettek, mint amelyek versenyhelyzetben álltak egymással.

34 A megtámadott ítélet 134. pontjában a Törvényszék elismerte az indokolás hiányát, és úgy értékelte, hogy az előtte tett pontosítások csupán megmagyarázták a vitatott határozatban már szereplő indokolást. Ezáltal a Törvényszék tévesen értelmezte a Bizottságot az EK 253. cikk értelmében terhelő kötelezettségeket, és megsértette az eljárási szabályzata 48. cikkének 2. §-át. Ezen megállapításával a Törvényszék továbbá megsértette a Dole társaságok védelemhez való jogát.

- A Bíróság álláspontja

35 A megtámadott ítélet 127. pontjában a Törvényszék megjegyezte, hogy a Bizottság a vitatott határozat (4), (5), (32), (34), (104), (141)–(143), (182), (196) és (287) preambulumbekkezdésében magyarázta el „az álláspontját a szóban forgó termék – azaz a friss banán – [egyedi] jellegét, az említett termék azon sajátosságát, hogy a zölden importált gyümölcsöt akkor kínálják a fogyasztóknak, amikor már – az érlelés után – sárga, az érlelés megszervezésének módját, és következésképp a banán forgalmazását, a referenciaárakkal kapcsolatos kereskedelmi tárgyalások menetét, illetve a zöld banán és a sárga banán referenciaára között fennálló kapcsolatot [illetően]”.

36 Ezen ítélet 128. pontjában a Törvényszék kifejtette, hogy „a [Dole társaságok] nem adták elő a közigazgatási eljárás során azon érvelésüket, mely lényegében a [Dole Food] és a Chiquita tevékenységének a referenciaár kétoldalú megbeszélések révén történő összehangolását lehetetlenné tévő elhatárolása és egymástól való időbeli elkülönülése megállapítására irányul”. Ez a megállapítás nem vitatott.

37 E körülmények között egyrészt a Törvényszék a megtámadott ítélet 135. pontjában nem követett el hibát, amikor azt állapította meg, hogy a Bizottság a vitatott határozatban eleget tett az EK 253. cikkből eredő indokolási kötelezettségének, mivel e határozatból kellően egyértelműen kiderül, hogy a Bizottság nem tartotta relevánsnak a Dole társaságok által fenntartott, a zöld és a sárga banán állítólagos piaca közötti megkülönböztetést.

38 Másrészt, mivel a Dole társaságok e megkülönböztetésre először a keresetlevelükben hivatkoztak, a Törvényszék joggal állapíthatta meg a megtámadott ítélet 133. és 134. pontjában, hogy az eljárási szabályzata 48. cikke 2. §-ának sérelme nélkül engedélyezheti a Bizottság számára, hogy a vitatott határozatban szereplő értékelését az eljárás során benyújtott információkra támaszkodva védje meg.

39 Következésképpen az első jogalap első része megalapozatlan.

Az első jogalapnak a Dole társaságok által a Törvényszék előtti tárgyaláson benyújtott bizonyíték elfogadhatóságára vonatkozó, második részéről

– A Dole társaságok érvelése

40 Az első jogalapjuk második részében a Dole társaságok azt állítják, hogy a Törvényszék azáltal, hogy elutasította a Bizottságnak az először a viszonzásban felhozott jogalapjával szemben általuk benyújtott bizonyítékokat, megsértette a fellebbezők védelemhez való jogát. A Bizottság megkísérelte alátámasztani azt a kijelentést, amely szerint „nincs jelentős különbség a banán »zöld referenciaára« és »sárga referenciaára« közt”, az e viszonzáshoz csatolt mellékletre hivatkozva, amelyből szerinte kitűnik, hogy az Aldi kiskereskedő csütörtökönként bejelentette, hogy milyen vételi árat fizetne a sárga banánért. Ebből arra következtetett, hogy a sárga és zöld banán referenciaára az adott hét során felcserélhető, mivel a sárga banán Aldi által bejelentett beszerzési ára lényeges szerepet játszik a zöld banán tényleges árának DFFE általi meghatározásában.

41 Ez a következtetés téves, a Dole társaságok azonban az érvelésüket csak a Törvényszék előtti tárgyaláson tudták előadni. A fellebbezők emlékeztetnek arra, hogy akkor kifejtették, hogy az Aldi által bejelentett vételi ár az e kiskereskedő által két héttel később, akkor megvásárolandó sárga banánra vonatkozott, amikor az érlelők/forgalmazók a DFFE-től zölden vásárolt és sárgára érett banánt az Aldival versenyben álló kiskereskedőknek értékesítik.

42 A Dole társaságok az érvelésük alátámasztására a Törvényszék előtti tárgyaláson ezt a tényt megerősítő és a Bizottság következtetését cáfoló, a Bizottság iratain alapuló írásbeli nyilatkozatot nyújtottak be. Márpedig a Törvényszék ezt a bizonyítékot mint elfogadhatatlant elutasította, mivel a megtámadott ítélet 46. pontjában megállapította, hogy a Bizottság a viszonzásában nem adott elő új érvet, hanem csupán megismételte a vitatott határozat megfogalmazását.

43 A Törvényszék azonban a megtámadott ítélet ezen indokolásához nem fűzött semmiféle magyarázatot vagy hivatkozást.

– A Bíróság álláspontja

44 Emlékeztetni kell arra, amint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 40–42. pontjában tette, hogy az eljárási szabályzata 48. cikkének 1. §-a értelmében a felek a válaszban, illetve a viszonzásban további bizonyítékokat ajánlhatnak fel érveik alátámasztására, e rendelkezés azonban hozzáteszi, hogy a bizonyítékok késedelmes felajánlását indokolniuk kell. E kötelezettség maga után vonja a bíróság azon hatáskörének elismerését, hogy megvizsgálja e bizonyítékok benyújtásának késedelmére vonatkozó indokolás megalapozottságát, valamint hogy utasítsa el a felajánlásokat, amennyiben a kérelem jogilag nem kellően megalapozott (Gaki-Kakouri kontra Bíróság ítélet, C-243/04 P, EU:C:2005:238, 33. pont).

45 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy az Aldi-referenciaár már a közigazgatási eljárásban is vita tárgyát képezte, valamint hogy a vitatott határozat is foglalkozik vele, és hogy az elsőfokú eljárás írásbeli szakaszának kezdete óta a felek között a hatására és jelentőségére vonatkozó vita tárgyát

képezte, amint arra a főtanácsnok az indítványának 36. pontjában emlékeztetett. A fellebbezők érvelésével ellentétben tehát egyáltalán nem olyan új szempontról van szó, amely a Bizottság viszonzásával került az eljárásba.

- 46 Márpedig a Dole társaságok semmiféle olyan érvet nem adnak elő, amely szerint a keresetlevelük vagy akár a válaszuk előterjesztésekor nem tudták benyújtani a hivatkozott dokumentumot, így a Törvényszék – anélkül, hogy tévesen alkalmazta volna a jogot – megállapíthatta a megtámadott ítélet 48. pontjában, hogy ezt a dokumentumot késedelmesen benyújtották be a tárgyalási szakban, következésképpen elutasíthatta azt.
- 47 Ebből következik, hogy az első jogalap második része teljességgel megalapozatlan.

Az első jogalapnak a válasz C.7 mellékletének mint elfogadhatatlannak a Törvényszék részéről történő elutasítására vonatkozó, harmadik részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 48 Az első jogalapjuk harmadik részében a Dole társaságok azt állítják, hogy a Törvényszék azáltal, hogy a válaszukhoz csatolt C.7 mellékletet mint elfogadhatatlant elutasította, tévesen alkalmazta a jogot, és megsértette a védelemhez való jogukat. A Bizottság ellenkérelmében foglalt több olyan kijelentés vitatása érdekében, amelyben a Bizottság azt állította, hogy a fellebbezők a referenciaárak és a tényleges árak között fennálló kapcsolat elismerésének minősülő nyilatkozatokat tettek, benyújtották ezt a C.7 mellékletet, amelyből szerintük kitűnik, hogy ezek a nyilatkozatok a jelen ügyben irrelevánsak, mivel azokat a szövegösszefüggésükből kiragadták.
- 49 Ellentétben azzal, amit a Törvényszék a megtámadott ítélet 461–470. pontjában megállapított, a válaszukban kifejtett érvek lehetővé tették számára a határozathozatalt. Konkrétabban a C.7 melléklet nem jelentette a válaszuk kiterjesztését, nem tartalmazott további jogalapot vagy érvet, és a válaszban foglalt érveket alátámasztó bizonyítékok szolgáltatására korlátozódott.

– A Bíróság álláspontja

- 50 Emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszékhez benyújtott kereset elfogadhatóságához az szükséges, hogy azok a lényeges ténybeli vagy jogi elemek, amelyekben a kereset alapul, legalább röviden, de összefüggően és érthetően kitűnjenek magából a keresetlevél szövegéből. A keresetlevél szövegének egyes pontjait ugyan alátámaszthatják és kiegészíthetik a csatolt iratok meghatározott részeire történő hivatkozások, a más, akár a keresetlevélhez mellékelt iratokra való általános hivatkozás nem pótolhatja a jogi érvelés azon lényegi elemeinek hiányát, amelyeknek a keresetlevélben kell szerepelniük (lásd: MasterCard és társai kontra Bizottság ítélet, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 51 A jelen ügyben elegendő azt megjegyezni, hogy az elsőfokú eljárás ügyiratainak tanulmányozása alapján kitűnik, hogy a Törvényszék helyesen állapította meg, hogy a benyújtott beadványok semmiféle magyarázatot nem adnak a Dole társaságok azon állítására vonatkozóan, amely szerint a Bizottság egyes nyilatkozatokat kiragadott a szövegösszefüggésükből, mivel a válasz csupán az említett C.7 mellékletre utal, és hogy ennél fogva a Törvényszék a Dole társaságok kérelmeiről nem tudott határozni a beadványaik alapján.
- 52 Ennél fogva az első jogalap harmadik része teljességgel megalapozatlan.

Az első jogalapnak a fegyveregyenlőség elvének megsértésére vonatkozó, negyedik részéről

- 53 A Dole társaságok az első jogalapjuk negyedik részében úgy vélik, hogy a jelen jogalap első három részében kifejtett okokból a Törvényszék megsértette a fegyveregyenlőség elvét azáltal, hogy a Bizottságnak engedélyezte új jogalapok és érvek előterjesztését, míg a Dole társaságoknak nem tette lehetővé, hogy ezen jogalapokra és bizonyítékokra válaszoljanak. Ez a védelemhez való joguk egyértelmű megsértésének minősül, mivel a Bizottsághoz képest alárendelt helyzetbe kerültek.
- 54 Mivel az első jogalap első három része megalapozatlan, a fegyveregyenlőség elvének állítólagos megsértése is teljességgel megalapozatlan.

Az első jogalapnak a tényállás Törvényszék általi megállapítására vonatkozó, ötödik részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 55 A Dole társaságok az első jogalap ötödik részében azzal érvelnek, hogy a Törvényszék a tényállást nem helyesen állapította meg, mivel csakis szóbeli kérdéseket tett fel a Dole társaságok képviselőjének, anélkül hogy a kérdéseket, vagy akár a válaszokat jegyzőkönyvben rögzítette volna, és anélkül, hogy az eljárási szabályzatának 65. cikkében meghatározott bizonyításfelvételt folytatott volna le azon fő kérdések vizsgálata érdekében, amelyek kapcsán a tárgyaláson tanácsalanságát fejezte ki.
- 56 A Törvényszék a megtámadott ítélet 203. és 630. pontjában első alkalommal fejezte ki kétségeit a Dole társaságok által szolgáltatott érvek és információk valóságtartalmával kapcsolatban, jóllehet ezeket a kétségeket bizonyítási eszközök címén kért dokumentumokkal vagy tanúvallomásokkal el lehetett volna oszlatni.
- 57 Ennélfogva a Törvényszék, mivel bizonyos, relevánsnak ítélt tények megállapítása érdekében nem folytatta le a bizonyításfelvételt, megsértette a bizonyításfelvételre vonatkozó szabályokat és elveket, valamint az őt terhelő vizsgálati kötelezettséget. Ezáltal megsértette a Dole társaságok védelemhez való jogát is.

– A Bíróság álláspontja

- 58 Először is az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében egyedül a Törvényszék dönthet az előtte folyamatban lévő ügygel kapcsolatban a rendelkezésére álló információk kiegészítésének esetleges szükségességéről. Annak mérlegelése, hogy az eljárási iratok bizonyító erejűek-e, vagy sem, egyedül a Törvényszék hatáskörébe tartozik, amely mérlegelésnek a fellebbezési eljárás keretében történő felülvizsgálata nem tartozik a Bíróságra, kivéve a Törvényszék elé terjesztett bizonyítékok elferdítése esetét, illetve amennyiben a Törvényszék megállapításainak ténybeli pontatlansága az ügy irataiból kitűnik (Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ítélet, C-385/07 P, EU:C:2009:456, 163. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 59 Továbbá a Dole társaságoknak – a Bizottság által vitatott – pusztán állításai nem bizonyítják, hogy a tárgyaláson feltett kérdésekre adott válaszok és az ügyiratok későbbi tanulmányozása nem volt elegendő ahhoz, hogy a Törvényszék a tények teljes birtokában a referenciaárak természetéről állást foglalhasson. Ennélfogva az említett állításokból nem lehet arra következtetni, hogy a Törvényszéket a bizonyításfelvétel lefolytatásának kötelezettsége terhelné.
- 60 Végül a megtámadott ítélet 203. és 630. pontját illetően elegendő azt megjegyezni, hogy a Törvényszék ezekben a pontokban csupán a bizonyítási teherre vonatkozó elveket alkalmazta.
- 61 Ebből következik, hogy az első jogalap ötödik része megalapozatlan.

62 Mindezekre tekintettel az első jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

A jogsértés gazdasági hátterére vonatkozó tények elferdítésére alapított, második jogalapról

A Dole társaságok érvelése

63 A Dole társaságok a második jogalapjukban azzal érvelnek, hogy a Törvényszék a DFFE, a Weichert, illetve a Chiquita által bejelentett referenciaárak természetére vonatkozó tényeket elferdítette.

64 A Dole társaságok elsősorban megjegyzik, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 152., 182. és 184. pontjában megállapította, hogy a DFFE a sárga referenciaárat jelentette be, az említett ítélet 232. pontjában pedig azt, hogy valamennyi importőr zöld referenciaárat állapított meg, amely azt követően a sárga referenciaár meghatározásának alapjául szolgált. E társaságok az elsőfokú eljárásban azonban pontosították, hogy a DFFE csakis zöld referenciaárat jelentett be, sárga referenciaárat pedig egyáltalán nem jelentett be vagy határozott meg.

65 Másodsorban a Törvényszék a megtámadott ítélet 232. pontjában foglalt megállapításban tévedett a Weichert által bejelentett referenciaár természetével kapcsolatban, mivel ez a társaság a DFFE által bejelentett ár alapján csupán zöld referenciaárat határozott meg. Semmiféle bizonyíték nem támasztja alá a Törvényszék megállapítását.

66 Harmadsorban a Törvényszék ugyanezen megállapítással elferdítette a Chiquita által bejelentett referenciaár természetére vonatkozó tényeket, mivel a bizonyítékok azt mutatják, hogy a Chiquita (és kizárólag a Chiquita) gyakorlata abban állt, hogy bejelentette a sárga referenciaárat, amely alapján meghatározta a zöld referenciaárat.

67 Ezenkívül nincs bizonyíték arra, hogy a Chiquita referenciaára a két héttel később értékesítendő banánra vonatkozott volna. A Bizottság ezen feltételezése ellentmondásban áll a piaci helyzettel és az ügy irataiban szereplő bizonyítékokkal. Következésképpen a DFFE és a Chiquita által ugyanazon a héten bejelentett referenciaárak különböző termékekre vonatkoztak.

68 E tények elferdítése a Törvényszéket annak téves megállapítására vezette, hogy fennállt az a gyakorlat, hogy a zöld és sárga referenciaárakat egymással felcserélték, és hogy a DFFE, a Weichert és a Chiquita referenciaárai az ugyanazon a héten az érlelés fázisában lévő valamennyi banánra vonatkoztak. Mivel az áraknak a Bizottság által feltételezett összehangolása lehetetlen volt, a Törvényszék tévesen vette azt figyelembe a megtámadott ítélet 248. pontjában.

69 Továbbá a tények említett elferdítése a megtámadott ítélet 232. pontjában annak téves megállapítására vezette a Törvényszéket, hogy a referenciaárak a tényleges árakkal megegyeztek, és valamennyi banánértékesítés nélkülözhetetlen előfeltételének minősültek. A „zöld ár” kifejezés használata ugyanis azt jelzi, hogy az importőrök a tényleges árat csütörtökönként bejelentették az ügyfeleknek. Márpedig csütörtökönként csakis a referenciaáraikat jelentették be, a tényleges zöld árat pedig ezt követően tárgyalták meg az ügyféllel.

A Bíróság álláspontja

70 Először is a megtámadott ítéletből kitűnik, hogy a Törvényszék – ellentétben a Dole társaságok állításával – figyelembe vette a referenciaárak természetét, a tényleges árakhoz viszonyított eltérést, a piac általános működését, és a Chiquita, a Dole Food és a Weichert belső eljárásainak sajátosságait. Ezen ítéletnek különösen a 143., 144. és 206. pontja, illetve 127. és 137–142. pontja, 150. és azt követő pontjai, 158. és azt követő pontjai, valamint 252., 254. és 255. pontja ugyanis e különböző tényállási elemekkel foglalkozik.

- 71 Továbbá a Törvényszék az említett ítélet 152. és 184. pontjában a Dole sárga árára hivatkozik, nem pedig – a Dole társaságok állításával ellentétben – a sárga referenciaárra. A „referenciaár” kifejezés a megtámadott ítélet 232. pontjában sem szerepel.
- 72 Ezenkívül, amint azt a főtanácsnok az indítványának 66. pontjában megjegyzi, még ha a megtámadott ítélet 182. pontja szövegezési hibát tartalmaz is, mivel „sárga referenciaárra” hivatkozik, ebből nem lehet arra következtetni, hogy a Törvényszék tévedett, vagy hogy elferdítette a bizonyítékokat.
- 73 Végül azt az érvet, amely szerint a Chiquita és a Dole Food banánt, amelyek referenciaárait ugyanazon a napon jelentették be, nem ugyanazon a héten értékesítették, és ezért egymással nem álltak versenyben, mindenesetre mint hatástalant el kell utasítani.
- 74 Az értékesítések összehangoltságának említett hiánya ugyanis – még ha bizonyítást is nyer – semmiképpen nem mond ellent a Törvényszéknek maguktól az érintett vállalkozásoktól eredő bizonyítékokon alapuló olyan megállapításainak, mint amelyeket a megtámadott ítélet 201. és 220. pontja említ, és amelyekből kitűnik, hogy a zöld és sárga referenciaárak egymás között felcserélhetők voltak, és hogy a sárga referenciaárak Chiquita általi meghatározását – e vállalkozás saját bevallása szerint – a Dole Food által bejelentett referenciaárak alakulása befolyásolta.
- 75 A fentiekre tekintettel a második jogalapot el kell utasítani.

A bizonyítékok elégtelen értékelésére alapított, harmadik jogalapról

A harmadik jogalaphoz a piaci részesedések Bizottság általi kiszámításának igazolását lehetővé tévő elegendő indokolás hiányára vonatkozó, első részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 76 A Dole társaságok a harmadik jogalapjuk első részében azzal érvelnek, hogy a Törvényszék annak megállapításával, hogy a Bizottság helyesen vizsgálta meg a piac szerkezetét, megsértette az indokolási kötelezettségét.
- 77 Arra hivatkoznak, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 353. pontjában azt mondta ki, hogy a Bizottság jogosan állapította meg és vette figyelembe azon tényt, miszerint a Dole Food, a Chiquita és a Weichert jelentős piaci részesedéssel bírtak, és hogy ez a piac nem jellemezhető töredezett jellegű kínálattal. E megállapítás kizárólag a Bizottság által szolgáltatott piaci részesedési adatokon alapul, amelyekből kitűnik, hogy a Dole társaságok, a Chiquita és a Weichert értékesítéseinek összessége az értékesítések hozzávetőleg 45-50%-át tette ki (a megtámadott ítélet 345. pontja), mennyiségben pedig a tapasztalható fogyasztás 40-45%-át (ezen ítélet 350. pontja).
- 78 Az elsőfokú eljárásban a Dole társaságok azzal érveltek, hogy e piaci részesedések így a független vizsgálatban megállapított részesedések kétszeresét teszik ki. Ez azért túlságosan magas, mert a Bizottság szerintük a számlálóban összeadta a sárga banán és a zöld banán értékesítéseit, míg a nevezőként alkalmazott számjegy csupán a zöld banán behozatalán alapult. Márpedig ez a számítás olyan piaci részesedéseket hoz ki, amelyek meghaladják a 100%-ot, mivel például a valamely más importőrtől zölden vásárolt és a Dole társaságok által értékesített sárga banán egyaránt szerepel a sárga eladásaikban és az importőr zöld eladásában, míg a nevező csak a zöldbanán-eladásokat foglalja magában.
- 79 A Bizottság tisztában volt a szóban forgó társaságoknak a friss banán piacán fennálló piaci részesedéseinek becslésével kapcsolatos nehézségekkel. A Törvényszék azonban a Bizottság által szolgáltatott számadatok alapján foglalt állást, anélkül hogy további tájékoztatást kért volna, vagy a

jelzett problémákat megvizsgálta volna. Ugyanígy a megtámadott ítéletben tévesen alkalmazta a jogot, mivel a megtámadott ítélet 352. pontjában elutasította a Dole társaságoknak a sárga banán és a zöld banán közötti különbségtételen alapuló érvelését, és mivel elfogadta a Bizottság azon elméletét, hogy a piaci részesedések kiszámításához csakis a friss banánt kell figyelembe venni.

– A Bíróság álláspontja

- 80 Amint a főtanácsnok az indítványának 82. és 83. pontjában megjegyezte, egyrészt a Dole Food a Törvényszék előtti beadványaiban csupán azzal érvelt, hogy a Bizottság által megállapított piaci részesedések túlzóak. Konkrétan egyáltalán nem hivatkozott a banánnak a zöld banán importőrök közötti eladásai miatti kétszeres figyelembevételére, hanem csupán azt rótta fel a Bizottságnak – egy lábjegyzetben –, hogy összeadta a sárga és zöld banán értékesítéseit.
- 81 Másrészt a Dole Food a Bíróság előtti tárgyaláson elismerte, hogy az ezen beadványokban foglalt érvelés tárgyát nem fejtette ki részletesen a Törvényszék előtti tárgyaláson.
- 82 E körülmények között, mivel a Törvényszék előtt erre nem hivatkoztak kellő egyértelműséggel, nem róható fel a Törvényszéknek, hogy a megtámadott ítéletben ezt a kérdést nem vizsgálta meg részletesen.
- 83 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis Törvényszék ítéleteinek indoklására vonatkozó kötelezettsége nem értelmezhető úgy, hogy a Törvényszék köteles részletekbe menően válaszolni a fellebbező minden egyes érvére, különösen ha az nem kellően világos és pontos (FIAMM és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-120/06 P és C-121/06 P, EU:C:2008:476, 91. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 84 Következésképpen a harmadik jogalap első részét mint megalapozatlant el kell utasítani.

A harmadik jogalapnak az árképzést megelőző megbeszélések versenykorlátozónak minősülő elemei és az árképzés versenykorlátozónak minősülő tényezői pontos meghatározásának hiányára vonatkozó, második és harmadik részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 85 A Dole társaságok a harmadik jogalapjuk második részében azt állítják, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, mivel a megtámadott ítélet 261. pontjában azt állapította meg, hogy a Bizottság, amikor azt mérlegeli, hogy valamely információcsere cél általi versenykorlátozásnak minősül-e, nem köteles meghatározni, hogy mely megtárgyalt kérdések tartoznak e cél általi korlátozás alá.
- 86 A Dole társaságok megjegyzik, hogy a Törvényszék előtt azzal érveltek, hogy a vitatott határozatban az árképzést megelőző megbeszéléseken megtárgyalt kérdések leírása túl általános ahhoz, hogy egyértelműen meghatározhassák a jövőbeli piaci magatartásukat, és megállapíthassák, hogy a Bizottság értékelése helytálló-e. Ráadásul, mivel az információcsere gyakorisága vagy rendszeressége jelentős tényezőnek minősül ezen információcsere jogszerűségének értékelésekor, e gyakoriság vagy rendszeresség megállapítása érdekében elengedhetetlen lett volna, hogy a Bizottság meghatározza, hogy mely tárgykörök minősülnek úgy, hogy a jogsértés részét képezik.
- 87 A Törvényszék, mivel ezeket az érveket azzal az indokkal elutasította, hogy a Bizottságnak nem feladata a szóban forgó ágazatban jogellenesnek minősítendő tényezők kimerítő felsorolása, nem vette figyelembe egyrészt azt, hogy nem minden, az árképzés szempontjából relevánsnak tekinthető tényezőkről folytatott megbeszélés kellően ártalmas ahhoz, hogy cél általi versenykorlátozásnak legyen minősítendő. Másrészt ez nem ad választ az arra vonatkozó érvre, hogy egy kimerítő listát kell

megállapítani annak érdekében, hogy a vállalkozás ellenőrizhesse a Bizottság olyan érvelésének helyességét, mint amely a Bizottság által elítélendőnek tekintett kapcsolattartások gyakoriságára vonatkozik.

- 88 A Dole társaságok a harmadik jogalapjuk harmadik részében azt állítják, hogy a Törvényszék ismételt hibát követett el, amikor a megtámadott ítélet 265., 266. és 376. pontjában arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Bizottság kellő pontossággal meghatározta az árképzés azon tényezőit, amelyekre nézve az információcsere cél általi versenykorlátozásnak minősül.
- 89 Megjegyzik, hogy a vitatott határozat szerint a volumenekre vonatkozó információcsere nem képezte a nekik felrótt jogsértés részét, a Bizottság viszont a Törvényszékhez benyújtott ellenkérelmében részletesen leírta a jogsértést megvalósító, ezeket az információkat felőlő megbeszéléseket.
- 90 A megtámadott ítélet említett pontjaiban a Törvényszék azt állapította meg, hogy a vitatott határozat (136), (149) és (185) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy a volumenekre vonatkozó említett információcserék nem tartoznak az elítélendő magatartások közé, mivel ezen információcserékre az árképzést megelőző megbeszélések előtt került sor. Márpedig ez az állítás helytelen, hiszen maguk az említett pontok megjelölik, hogy a volumenekre vonatkozó információcserékre az említett megbeszélésekkel egy időben került sor. Ennélfogva, a Törvényszék megállapításával ellentétben, a vitatott határozatból nem tűnik ki egyértelműen, hogy ezek az információcserék nem tartoznak az árképzést megelőző megbeszélések körébe.
- 91 Hasonlóképpen nem egyértelmű, hogy a Bizottság az általánosságban az iparra vonatkozó informális információcseréket a jogsértés részének tekintette-e. Különösen a Törvényszék nem vizsgálta meg, hogy ez a konkrét témakör szándékosan maradt-e ki a Bizottság által megállapított, állítólagosan elítélendő témakörök listájából.
- 92 Így a Törvényszék megállapítása a Bizottság vitatott határozatának és ellenkérelmének téves értelmezésén alapul. Ezen témakörök meghatározásának hiányában a Dole társaságok nem tudták ellenőrizni, hogy a Bizottságnak a bizonyos magatartások cél általi versenykorlátozásnak minősítésére és a kapcsolattartás gyakoriságának meghatározására vonatkozó érvelése megalapozott-e.

– A Bíróság álláspontja

- 93 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, egyrészt az EK 253. cikk által megkövetelt indokolást a kérdéses jogi aktus természetéhez kell igazítani, és abból világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a jogi aktust meghozó intézmény érvelésének oly módon, hogy az érdekelt megismerhessék a meghozott intézkedés indokait, a hatáskörrel rendelkező bíróság pedig gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét. Különösen, ami az egyedi határozatokat illeti, az azok indoklására vonatkozó kötelezettség célja – a bírósági felülvizsgálat lehetővé tételén kívül – az érintett részére elegendő tájékoztatás biztosítása annak eldöntéséhez, hogy a határozat adott esetben valamely, az érvényességének vitatását lehetővé tevő hibában szenved-e (Ziegler kontra Bizottság ítélet, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 115. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 94 Másrészt az indokolás követelményét az ügy körülményeire, így többek között a jogi aktus tartalmára, az előadott indokok jellegére, valamint a címzettek, illetve a jogi aktus által közvetlenül és személyükben érintett más személyek magyarázathoz jutás iránti érdekére figyelemmel kell értékelni. Nem követelmény az indokolással szemben, hogy a releváns tény- és jogkérdések minden részletére kitérjen, mivel nem csupán szövege, hanem egyben kontextusa, valamint a tárgyra vonatkozó jogszabályok összessége alapján döntendő el az a kérdés, hogy az indokolás megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek (Ziegler kontra Bizottság ítélet, EU:C:2013:513, 116. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 95 A jelen ügyben először is a Törvényszék a megtámadott ítélet 253–255. pontjában hivatkozott az érintett vállalkozásoknak az árképzést megelőző megbeszéléseken kicserélt információkra vonatkozó nyilatkozataira.
- 96 Az említett ítélet 256. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság kétféle információt határozott meg, mégpedig az árképzés tényezőit, vagyis a következő hétre vonatkozó referenciaárak megállapítása szempontjából releváns tényezőket, valamint az ártendenciákat és a következő hétre vonatkozó referenciaárakra vonatkozóan ezen árak megállapítását megelőzően adott útmutatásokat.
- 97 Továbbá a megtámadott ítélet 262–264. pontjában a Törvényszék megjegyezte, hogy a Dole társaságok nyilatkozatai szerint a megbeszélések a kereslethez viszonyított kínálatot befolyásoló tényezőkre, a piaci feltételekre és az árak alakulására vonatkoztak.
- 98 Végül a megtámadott ítélet 266. és 376. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a Dole társaságok nem vitatták a Bizottság azon megállapítását, amely szerint az import volumenére vonatkozó adatokra nem terjedtek ki az árképzést megelőző megbeszélések.
- 99 E körülmények között a Törvényszék vélhette úgy, anélkül hogy tévesen alkalmazta volna a jogot, hogy a Bizottság a jelen ügy körülményeire tekintettel az elítélendő magatartást kellő pontossággal határozta meg, így tehát eleget tett az indokolási kötelezettségének.
- 100 Különösen a Törvényszék a megtámadott ítélet 261. pontjában jogosan állapította meg azt, hogy az EK 253. cikk nem kötelezi arra a Bizottságot, hogy a vitatott határozatban meghatározza azon tényezők kimerítő listáját, amelyek nem képezhetik a versenytársak közötti információcsere tárgyát.
- 101 Ebből következik, hogy a harmadik jogalap második és harmadik részét mint megalapozatlant el kell utasítani.
- A harmadik jogalaphoz az árképzést megelőző megbeszéléseken részt vevő alkalmazottak felelősségére vonatkozó, negyedik részéről
- 102 A Dole társaságok a harmadik jogalapjuk negyedik részében azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot akkor, amikor nem vizsgálta meg azon érveket, amely szerint a Chiquita és a DFFE alkalmazottai nem cserélhettek fontos információkat a referenciaárak alakulásáról, mivel nem rendelkeztek a végső árképzésre kiterjedő hatáskörrel, amit a Bizottság nem vitatott. Szerintük ez azt jelenti, hogy ezek a megbeszélések összességükben nem tudták kellő mértékben enyhíteni a bizonytalanságot ahhoz, hogy lehetővé tegyék a referenciaárak összehangolását. Így – ellentétben a Törvényszék megállapításával – nem csupán azzal érveltek, hogy az ezen információcserékben érintett alkalmazottak magatartása nem tudható be az adott társaságoknak.
- 103 Amint azt a Bizottság helyesen megjegyezte, a Dole társaságok érvelése a megtámadott ítélet téves értelmezéséből fakad, mivel a Törvényszék az említett ítélet 578–582. pontjában részletesen megvizsgálta a részt vevő alkalmazottak felelősségére vonatkozó érvelésüket.
- 104 Ennélfogva a harmadik jogalap negyedik része teljességgel megalapozatlan.

A harmadik jogalapnak az árképzést megelőző megbeszélések cél általi versenykorlátozásnak való minősítésére vonatkozó, ötödik részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 105 A Dole társaságok a harmadik jogalapjuk ötödik részében azt állítják, hogy a Törvényszék, mivel azt állapította meg, hogy az árképzést megelőző megbeszélések cél általi versenykorlátozásnak minősülnek, jogilag tévesen minősítette a tényeket. Szerintük az információcsere, amelyre sor került, nem tekinthető úgy, hogy megszüntethette a bizonytalanságot az érintett vállalkozások tervezett magatartását illetően a tényleges árképzés tekintetében.
- 106 Egyrészt ugyanis az árképzést megelőző megbeszélésekre a referenciaárak meghatározásáért felelősséggel nem tartozó alkalmazottak közt került sor. Másrészt, mivel ezek a megbeszélések a referenciaárak alakulására vonatkoztak, a tényleges árakat illetően nem enyhíthették a bizonytalanságot. E tekintetben a bizottsági vizsgálatban érintett valamennyi piaci szereplő úgy nyilatkozott, hogy a referenciaárak igen távol álltak a tényleges áraktól. Ezenfelül a Bizottság másik két vállalkozást érintő információcserét illetően nem állapította meg a cél általi versenykorlátozást.
- 107 A megtámadott ítélet 540., 541., 548. és 549. pontjában a Törvényszék ezeket az érveket elutasította, és tévesen a Dole társaságokra hárította annak bizonyításának terhét, hogy az információcserek nem szüntethették meg a bizonytalanságot a tényleges árak alakulása tekintetében. Márpedig az információcsere jogellenességének bizonyítása a Bizottság feladata. A Dole társaságok szerint az ítélkezési gyakorlatból az tűnik ki, hogy az, hogy valamely információcsere bizonyos mértékben befolyásolhatja az árakat, nem elegendő a cél általi versenykorlátozás fennállásának bizonyításához. A Bizottság azonban nem tudott ilyen bizonyítékokat előadni, tekintettel a referenciaár és a tényleges ár ingadozása közötti összefüggés megbízhatatlanságára.
- 108 Egyébiránt, mivel a Törvényszék a Dole társaságoknak egy másik vállalkozás nyilatkozataira alapított érvét a megtámadott ítélet 516. pontjában arra hivatkozva utasította el, hogy „e vállalkozás nyilatkozatait az összefüggéseik figyelembevételével kell értékelni, azaz egy olyan vállalkozás nyilatkozataiként, amely a kifogásközlés címzettje, és vitatja a felrótt versenyellenes magatartást”, az említett társaságok azzal érvelnek, hogy a Törvényszék megsértette az ártatlanság vélelmének elvét, és azt, hogy a Bizottságra hárul a bizonyítás terhe.
- 109 Végül a Dole társaságok azt állítják, hogy az árképzés tényezőire vonatkozó, árképzést megelőző megbeszélések nem szüntethették meg a bizonytalanságot az érintett vállalkozások tervezett magatartását illetően. Különösen azt jegyzi meg, hogy a Törvényszék azt állapította meg, hogy az iparra vonatkozó általános információcsere „lényegtelen” volt, hogy a vitatott határozat nem tartalmazott a jogsértés mértékére vonatkozó információt, és hogy a Törvényszék álláspontja szerint az időjárási viszonyok olyan közérdekű információk, amelyek más forrásokból is megszerezhetők.
- 110 Mivel a Törvényszék azt állapította meg, hogy az árképzést megelőző megbeszélések mégis felfedik a versenytársak e tényezőkre vonatkozó álláspontját, a Dole társaságok azt állítják, hogy a releváns ítélkezési gyakorlatot figyelembe véve az időjárási viszonyokról folytatott eszmecserét nem lehet cél általi versenykorlátozásnak minősíteni, mivel ezek a megbeszélések olyannyira távol állnak a tényleges árak meghatározásától, hogy nem csökkenthetik a bizonytalanságot, és nem tehetik lehetővé e termékek árának összehangolását.
- A Bíróság álláspontja
- 111 Meg kell állapítani, hogy a Bizottság állításával ellentétben a Dole társaságok nem csupán azt kérik a Bíróságtól, hogy újból értékelje a tényeket, hanem azzal érvelnek, hogy a Törvényszék állítólag tévesen alkalmazta a jogot. Ennélfogva a jogalap jelen része elfogadható.

- 112 Érdemben emlékeztetni kell arra, hogy valamely megállapodás, vállalkozások társulása által hozott döntés vagy összehangolt magatartás akkor tartozik az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá, ha „célja vagy hatása” a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.
- 113 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a vállalkozások közötti egyeztetés bizonyos típusai a verseny tekintetében elegendő károssági fokot mutatnak ahhoz, hogy úgy lehessen tekinteni, hogy hatásaik vizsgálata nem szükséges (CB kontra Bizottság ítélet, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 114 Ezen ítélkezési gyakorlat azzal a körülménnyel függ össze, hogy a vállalkozások közötti egyeztetés bizonyos formái jellegüknél fogva úgy tekinthetők, hogy károsak a rendes verseny megfelelő működésére (CB kontra Bizottság ítélet, EU:C:2014:2204, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 115 Így általánosan elfogadott, hogy bizonyos összejátszásra irányuló magatartások, úgymint a kartellek révén való horizontális árrögzítéshez vezető magatartások úgy tekinthetők, hogy annyira valószínűen negatív hatásokkal járnak különösen az áruk és szolgáltatások áraira, mennyiségére vagy minőségére, hogy úgy tekinthető, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában szükségtelen bizonyítani a piacra gyakorolt tényleges hatásaikat. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy az ilyen magatartások a termelés csökkenésével és az árak növekedésével járnak, és a forrásoknak különösen a fogyasztók hátrányára való kedvezőtlen elosztását eredményezik (CB kontra Bizottság ítélet, EU:C:2014:2204, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 116 Amennyiben azonban a vállalkozások közötti egyeztetés valamely típusának elemzése nem tár fel a verseny tekintetében elegendő károssági fokot, meg kell vizsgálni az egyeztetés hatásait, és annak meghatározásához, hogy egy ilyen magatartás az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglaltak közé tartozik-e, olyan tényezők együttes meglétét kell megkövetelni, amelyek azt bizonyítják, hogy a verseny ténylegesen érezhetően akadályozva vagy korlátozva volt, illetve torzult (lásd ebben az értelemben: CB kontra Bizottság ítélet, EU:C:2014:2204, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 117 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint annak értékelése érdekében, hogy a vállalkozások közötti egyfajta egyeztetés elegendő károssági fokot mutat-e ahhoz, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett „cél általi” versenykorlátozásnak kelljen tekinteni, többek között az e megállapodás által elérni kívánt célkitűzéseket, valamint azt a gazdasági és jogi háttérrel kell megvizsgálni, amelybe a megállapodás illeszkedik. Az említett háttér értékelése keretében figyelembe kell venni továbbá az érintett termékek vagy szolgáltatások jellegét, valamint az érintett piac vagy piacok működésének és szerkezetének tényleges feltételeit (lásd ebben az értelemben: CB kontra Bizottság ítélet, EU:C:2014:2204, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 118 Ezenfelül, noha a felek szándéka nem szükséges elem a vállalkozások közötti egyfajta egyeztetés korlátozó jellegének meghatározásához, a versenyhatóságokat, a nemzeti bíróságokat vagy az uniós bíróságot semmi nem akadályozza abban, hogy tekintetbe vegyék e szándékot (lásd ebben az értelemben: CB kontra Bizottság ítélet, EU:C:2014:2204, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 119 Konkrétan a versenytársak közötti információcserét illetően emlékeztetni kell arra, hogy az egyeztetés és az együttműködés összehangolt magatartásnak minősülő kritériumait a Szerződés versenyjogi rendelkezéseinek azon alapvető kiindulópontjára tekintettel kell értelmezni, amely szerint minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia a közös piacon folytatni kívánt politikáját (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, C-8/08, EU:C:2009:343, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 120 Bár ez az önállósági követelmény nem zárja ki azt, hogy a piaci szereplők racionálisan alkalmazkodjanak a versenytársaik megfigyelt vagy várható magatartásához, azt szigorúan tiltja, hogy ezek a szereplők közvetlenül vagy közvetve felvegyék egymással a kapcsolatot annak érdekében, hogy egy tényleges vagy lehetséges versenytárs piaci magatartását befolyásolják, vagy hogy az ilyen versenytársnak felfedjék az általuk elhatározott vagy tanúsítani kívánt piaci magatartást, amennyiben e kapcsolat célja vagy hatása olyan versenyfeltételek teremtése, amelyek – figyelembe véve a kínált termékek vagy szolgáltatások jellegét, a vállalkozások jelentőségét és számát, továbbá az érintett piac volumenét – nem felelnek meg a szóban forgó piacon szokásos feltételeknek (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 121 Így a Bíróság megállapította, hogy a versenytársak közötti információcsere ellentétesnek bizonyulhat a versenyszabályokkal, amennyiben az érintett piac működését illetően a bizonytalanság fokát csökkenti vagy megszünteti, amelynek következménye a vállalkozások közötti verseny korlátozása (Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 86. pont; T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 122 Különösen versenyellenes célúnak kell tekinteni az olyan információcserét, amely alkalmas arra, hogy megszüntesse az érdekelt felek bizonytalanságát a piaci magatartás érintett vállalkozások által végrehajtani kívánt változtatásának időpontját, mértékét és módszereit illetően (lásd ebben az értelemben: T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 41. pont).
- 123 Egyébiránt az összehangolt magatartás akkor is versenyellenes célú lehet, ha nem áll közvetlen kapcsolatban a fogyasztói árakkal. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének szövege ugyanis nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy csak azok az összehangolt magatartások tilosak, amelyek közvetlenül kihatnak a végső fogyasztók által fizetett árra (lásd ebben az értelemben: T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 36. pont).
- 124 Épp ellenkezőleg, az említett EK 81. cikk (1) bekezdésének a) pontjából kitűnik, hogy az összehangolt magatartás versenyellenes célú lehet, ha „a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítéséből” áll (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 37. pont).
- 125 Mindenesetre az EK 81. cikk a Szerződésben foglalt többi versenyjogi szabályhoz hasonlóan nem csupán a versenytársak vagy a fogyasztók közvetlen érdekeinek, hanem a piac szerkezetének, ezáltal pedig magának a versenynek a védelmére is irányul. Ennélfogva az összehangolt magatartás versenyellenes célja fennállásának megállapítása nem tehető függővé annak megállapításától, hogy e magatartás közvetlen kapcsolatban áll a fogyasztói árakkal (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 38. és 39. pont).
- 126 Végül emlékeztetni kell arra, hogy magából az EK 81. cikk (1) bekezdésének megfogalmazásából következik, hogy az összehangolt magatartás fogalma az érintett vállalkozások közötti egyeztetésen kívül az ilyen egyeztetést követően folytatott piaci magatartást, valamint az e két tényező közötti okozati összefüggést is magában foglalja (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 127 E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy az ellenkező bizonyításáig – amely az érintett gazdasági szereplők feladata – vélelmezni kell, hogy az összehangolásban részt vevő és a piacon továbbra is tevékeny vállalkozások figyelembe veszik a versenytársaikkal kicserélt információkat a piaci magatartásuk meghatározása érdekében. Konkrétan a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az ilyen összehangolt magatartás akkor is az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, ha nincs versenyellenes hatása a piacon (T-Mobile Netherlands és társai ítélet, EU:C:2009:343, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 128 A jelen ügyben a Törvényszék a megtámadott ítélet 442–585. pontjában megvizsgálta a Dole társaságoknak a referenciaárak banánágazatban való relevanciájára és a Dole Foodnak az árképzést megelőző megbeszéléseken részt vevő alkalmazottainak felelősségére vonatkozó érveit.
- 129 Amint a főtanácsok az indítványának 115. és 116. pontjában megjegyezte, a Törvényszék rendkívül részletes megállapításaiból kitűnik elsősorban az, hogy a Dole társaságok és a banánágazatban tevékeny többi vállalkozás árképzést megelőző kétoldalú megbeszéléseket folytatott, melyek során megvitatták referenciaáraikat és bizonyos ártendenciákat. Egyébként a Törvényszék ezen megállapítását a Dole társaságok nem vitatták.
- 130 Másodsorban a Törvényszék a megtámadott ítélet 574. pontjában megállapította, hogy a referenciaárak az érintett piacon jelentőséggel bírtak, mivel egyrészt azok legalábbis jelzésként, tendenciaként vagy mutatóként szolgáltak a piac számára a banánárak várható alakulását illetően, és fontosak voltak a banánkereskedelem és az elért árak szemszögéből, másrészt pedig a tényleges árak bizonyos ügyletekben közvetlenül kapcsolódtak a referenciaárakhoz.
- 131 Harmadsorban a megtámadott ítélet 580. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a Dole-nak az árképzést megelőző megbeszélésekben érintett alkalmazottai részt vettek a belső árképzési üléseken.
- 132 Ezenkívül a Törvényszék említett megállapításai egyrészt nagy részükben a Dole Food nyilatkozatain alapulnak, másrészt pedig a Dole társaságok azokkal szemben egyáltalán nem hoztak fel elferdítéssel kapcsolatos kifogást.
- 133 E körülmények között a Törvényszék megállapíthatta, anélkül hogy tévesen alkalmazta volna a jogot, hogy a jelen ítélet 127. pontjában hivatkozott vélelem alkalmazásának feltételei a jelen ügyben teljesültek, amely folytán a Dole társaságok nem róhatják fel neki megalapozottan azt, hogy megsértette a bizonyítási teherre és az ártatlanság vélelmére irányadó elveket.
- 134 Ebből következik továbbá, hogy a Törvényszék megállapíthatta, amint azt a megtámadott ítélet 553. és 585. pontjában meg is tette – anélkül, hogy tévesen alkalmazta volna a jogot –, hogy a Bizottság joggal állapíthatta meg, hogy az árképzést megelőző megbeszéléseknek, mivel valamennyi résztvevő számára lehetővé tették a versenytársak várható magatartásával kapcsolatos bizonytalanság csökkentését, az volt a céljuk, hogy a szokásos piaci feltételeknek meg nem felelő versenyfeltételeket érjenek el, így tehát az EK 81. cikk értelmében vett versenykorlátozás céljával bíró összehangolt magatartáshoz vezettek.
- 135 Következésképpen a harmadik jogalap ötödik részét, ennél fogva ezt a jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A bírság hibás kiszámítására alapított, negyedik jogalapról

A negyedik jogalapnak az állítólagos jogsértésben részt nem vevő társaságoknak történő eladások figyelembevételére vonatkozó, első részéről

– A Dole társaságok érvelése

- 136 A Dole társaságok a negyedik jogalapjuk első részében azzal érvelnek, hogy a Törvényszék hibát követett el akkor, amikor a bírságot többek között a Dole Foodnak a megállapított jogsértésben részt nem vevő leányvállalatainak eladásai alapján számította ki.
- 137 Emlékeztetnek arra, hogy a kifogásközlés és a vitatott határozat szerint a DFFE volt az egyetlen olyan társaság, amellyel kapcsolatban megállapították, hogy részt vett a jogsértésben, mivel a Dole Food nem vett részt a jogsértésben, és csak mint anyavállalatot vonták felelősségre. Márpedig a megtámadott ítélet

619–623. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a jogsértést a Dole Food követte el, hogy a leányvállalatainak önállóságára vonatkozó állítás a zöld és a sárga banán között szükséges megkülönböztetéssel kapcsolatos érvelésbe illeszkedik, hogy ez az állítás nem releváns, és semmi esetre sem igazolt.

- 138 A Törvényszék ezek megállapításával tévesen értelmezte a Dole társaságok azon érvét, amely szerint nem lehet olyan bírságot kiszabni, amelyet a Dole csoportnak a jogsértésben részt nem vett és a DFFE-től származó banánt továbbértékesítő társaságai által teljesített banán-eladások alapján számítottak ki. Következésképpen a bírság tévesen a Dole Food többi leányvállalata által teljesített értékesítéseken alapult.

– A Bíróság álláspontja

- 139 Amint a főtanácsnok az indítványának 134. pontjában megjegyezte, a Dole Food érvelése az anyavállalatok által a 100%-os tulajdonukban álló leányvállalataik kartelltevékenységéért viselt felelősséggel kapcsolatban a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának téves értelmezésén alapul.
- 140 Ezen ítélkezési gyakorlat szerint a vállalkozás fogalma valamennyi jogalanyt magában foglal, amely gazdasági tevékenységet folytat, e jogalany jogállásától és finanszírozásának módjától függetlenül. E fogalmat úgy kell értelmezni, hogy az gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból e gazdasági egység több természetes vagy jogi személyből áll. Ha ilyen gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért (Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság, illetve Bizottság kontra Alliance One International és társai ítélet, C-628/10 P és C-14/11 P, EU:C:2012:479, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 141 Az [EK 81.] cikkben és [EK 82.] cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 23. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a Bizottság bírságot szabhat ki azon vállalkozásokra, amelyek megsértik az EK 81. cikket, azzal a feltétellel, hogy jogsértésben részt vevő vállalkozások tekintetében a bírság egyenként nem haladja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át.
- 142 Ez a rendelkezés különösen arra irányul, hogy biztosítsa a bírság kellően elrettentő jellegét, amely igazolja az érintett vállalkozás méretének és gazdasági erejének – vagyis a jogsértés elkövetője összesített forrásainak – figyelembevételét (lásd ebben az értelemben: Lafarge kontra Bizottság ítélet, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 102. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 143 A bírság e kellően elrettentő hatásának biztosítása indokolja ugyanis a szankcionált vállalkozás fizetőképességének figyelembevételét (lásd: Lafarge kontra Bizottság ítélet, EU:C:2010:346, 104. pont).
- 144 Ennélfogva a Bizottságnak az adott ügy összefüggéseire, valamint az 1/2003 rendelet által létrehozott szankciórendszer célkitűzéseire tekintettel kell minden egyes esetben mérlegelnie az érintett vállalkozásra kifejteti szándékozott következményt, és figyelembe kell vennie e vállalkozásnak a jogsértés elkövetése időszakában fennállt tényleges gazdasági helyzetét tükröző forgalmat (Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ítélet, C-76/06 P, EU:C:2007:326, 25. pont).
- 145 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a bírság összegének meghatározása céljából figyelembe lehet venni nem csupán a vállalkozás teljes forgalmát, amely információval szolgál – ha mégoly hozzávetőleges és tökéletlen módon is – a vállalkozás méretéről és a gazdasági erejéről, hanem e forgalomnak a jogsértés tárgyát képező termékek értékesítéséből származó részét is, ami tehát a jogsértés mértékéről nyújt tájékoztatást (Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság ítélet, 100/80–103/80, EU:C:1983:158, 121. pont; Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet,

C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 243. pont; Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ítélet, C-397/03 P, EU:C:2006:328, 100. pont).

146 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy noha az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése a Bizottságnak mérlegelési mozgásteret enged, a Bizottság által tiszteletben tartandó, objektív kritériumok megállapításával korlátozza annak gyakorlását. Így egyrészt a vállalkozással szemben kiszabható bírság összegének számszerűsíthető és abszolút felső határa van, ily módon az adott vállalkozásra kiszabható bírság maximális összege előre meghatározható. Másrészt e mérlegelési jogkör gyakorlását a Bizottság által saját magával szemben felállított magatartási szabályok is korlátozzák (lásd ebben az értelemben: Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 58. pont).

147 E tekintetben az iránymutatás 13. pontja értelmében „[a] kiszabásra kerülő bírságok alapösszegének meghatározásához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve [...] érintett, a vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk és szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza”. Ugyanezen iránymutatás 6. pontja kifejti, hogy „[a] jogsértéssel összefüggő eladások értékének és [a jogsértés] időtartam[á]nak a kombinációja megfelelő helyettesítő értéknek tekinthető, mely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát”.

148 Ebből következik, hogy az említett iránymutatás 13. pontjának célja az, hogy a vállalkozással szemben kiszabott bírság számításának a kiindulópontja olyan összeg legyen, amely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét és az e vállalkozás által abban képviselt viszonylagos súlyt. Következésképpen, jóllehet az eladások értékének e 13. pontban szereplő fogalma kétségkívül nem terjedhet odáig, hogy magában foglalja a szóban forgó vállalkozás által teljesített olyan eladásokat, amelyek közvetlenül vagy közvetve nem tartoznak a kifogásolt kartell körébe, mindazonáltal sértené az e rendelkezés által követett célkitűzést, ha e fogalmat úgy kellene értelmezni, hogy az kizárólag az olyan eladások révén elért forgalomra vonatkozik, amelyek tekintetében megállapítást nyert, hogy azokra e kartell ténylegesen kihatott (Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet, C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. pont).

149 Mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy az összforgalomnak a jogsértés tárgyát képező termékek eladásából származó része tükrözheti a legjobban e jogsértés gazdasági jelentőségét (Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 59. pont).

150 A jelen ügyben a Törvényszék tehát nem alkalmazta tévesen a jogot akkor, amikor a megtámadott ítélet 622. pontjában úgy ítélte meg, hogy nem róható fel a Bizottságnak, hogy figyelembe vette az iránymutatás 13. pontjával összhangban a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett áruk vagy szolgáltatások vállalkozás által megvalósított értékesítése értékének megállapításakor a sárga banánnak a csoport azon társaságai által – a DFFE kivételével – megvalósított eladásainak értékét is, amely társaságoknak a Dole Food a végső anyavállalata.

151 Következésképpen a negyedik jogalap első részét el kell utasítani.

A negyedik jogalapnak a bizonyos eladások kétszeres figyelembevételére vonatkozó, második részéről

– A Dole társaságok érvelése

152 A Dole társaságok a negyedik jogalapjuk második részében azt állítják, hogy a Törvényszék tévesen számította ki a bírságot, mivel ugyanazon banánt kétszer vette figyelembe. A felhasznált értékesítési adatok ugyanis tartalmazzák a DFFE valamely harmadik vállalkozás számára történő banáneladásait, és ugyanezen, az említett harmadik vállalkozástól visszavásárolt banánnak a Dole Food egy másik leányvállalata által történő eladásait.

- 153 A megtámadott ítélet 630. pontjában a Törvényszék elutasította ezt az érvet, vitatva egyrészt az adatok pontosságát, jöllehet a Bizottság egyáltalán nem támasztott kétségeket e tekintetben, és el is ismerte, hogy ezt a kérdést nem vizsgálta meg. Mindenesetre, amennyiben a Törvényszék kétségeket táplált e tekintetben, gyakorolnia kellett volna vizsgálati hatáskörét.
- 154 Másrészt a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy ezek az eladások nem tartoznak a kétszeres figyelembevétel kifogása alá, mivel az említett harmadik vállalkozás nem szerepelt a vitatott határozat címzett vállalkozásai közt. Mindazonáltal ez egyáltalán nem befolyásolja azt, hogy ugyanazon banán értékesítését a bírság kiszámításakor kétszer vették figyelembe. Egyébiránt a vitatott határozat (452) preambulumbekzdéséből nem tűnnek ki arra utaló tényezők, hogy a kétszeres figyelembevétel elkerülésére irányuló szándék a vitatott határozat egyik címzett vállalkozása által ezen határozat másik címzett vállalkozásának való banánértékesítésekre korlátozódott volna.
- A Bíróság álláspontja
- 155 A jelen ítélet 140–149. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a kiszabandó szankció összegét az érintett vállalkozás forgalma alapján kell meghatározni.
- 156 Márpedig egyrészt nem vitatott, hogy a Dole Food egyik leányvállalata által egy, a kartellben részt nem vevő harmadik vállalkozás számára történő banáneladás hozzájárul a vállalkozás forgalmához, és hogy amennyiben a Dole Food másik leányvállalata ezt e harmadik vállalkozástól visszavásárolja a kiskereskedőknek való továbbértékesítés érdekében, e második értékesítés is hozzájárul az említett forgalomhoz.
- 157 Másrészt a Dole társaságok által állítottakkal ellentétben a vitatott határozat (452) preambulumbekzdéséből egyértelműen az tűnik ki, hogy csupán az e határozat többi címzettje számára való frissbanán-eladás került ki a kettős figyelembevétel alól.
- 158 E körülmények között, amint azzal a Bizottság helyesen érvelt, és amint azt a főtanácsnok az indítványának 145. pontjában megállapította, a Dole társaságok érveléséből nem derül ki, hogy milyen téves jogalkalmazást rónak fel a Törvényszéknek, ily módon a negyedik jogalap második részét mint elfogadhatatlant el kell utasítani.
- 159 Ennélfogva e joglapot el kell utasítani.
- 160 A fentiek összességére figyelemmel a fellebbezést el kell utasítani.

A költségekről

- 161 Az eljárási szabályzat 184. cikkének (2) bekezdése alapján, ha a fellebbezés megalapozatlan, a Bíróság határoz a költségekről. Ugyanezen szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése alapján, amelyet ugyanezen szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A Dole társaságok, mivel pervesztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell őket a költségek viselésére. Tekintettel arra, hogy a fellebbezést együtt nyújtották be, e költségeket egyetemlegesen viselik.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A Bíróság a fellebbezést elutasítja.**
- 2) **A Bíróság a Dole Food Company Inc.-et és a Dole Fresh Fruit Europe-ot, korábban Dole Germany OHG, kötelezi egyetemlegesen a költségek viselésére.**

Aláírások